

Momente și schițe din actualitatea literară

Respirația Mării Negre
la Tuzla

După ce conduci vreo cinci ore, pierdut într-o pânză de mașini multicolore lungă de peste 200 de kilometri, spre prânz adormi pe plajă cu o carte pe piept. Ajuns la hotel, în oglindă îți descoperi un bust roșu rac fiert cu un profil de carte albă semideschisă. * Întâmplare banală. Duminică seara, eseista Aglaia Filipciuc și-a uitat pe bancheta din spate a Trabantului tânărului poet Eugeniu Mirciulescu-Emir: lenjeria intimă, ochelarii cu ramă de ceramică de Horezu și însemnările neprețuite despre un volum de poeme fracturiste. Luni, la prânz, poetul o sună la telefon pentru a i le returna. „Dragă, îi răspunde eseista, te rog să le păstrezi ca pe niște relicve din epoca roșie a metapostmodernismului!” * Și în *Istoria Regelui Gogoșar*, ca-n toate celelalte romane, Radu Aldulescu creează câte un personaj cu viziune apocaliptică, cu discurs alunecând în ton profetic. Aici, un bătrân slinos, un boschetar din Balta Albă, un „jidov rătăcitor” îl abordează – fără a-l cunoaște - pe Emanuel Victor Calomfirescu, în stradă bucureșteană, în apogeul „epocii de aur” și-l muștră în stil biblic: „Degeaba că minciuna îți dă să mănânci și-ți ține de cald, că nu vei mai crește nici un centimetru, ba tocmai dimpotrivă. Vei scădea. Ce ți-e scris în frunte ți-e pus. Până n-ai să înveți să citești și să pătrunzi, n-ai nicio șansă să scapi. Calea mântuirii e strămtă și necăjicioasă, stimate domn, așa că strămtorează-te și necăjește-te. Tot răul spre bine, omule, și mai ales, omule, nu uita datoria pe care o ai față de om. Să nu uiți, omule... Glasul i se limpezea treptat, devenind tot mai ridicat, atingând în sfârșit un apogeu bubuitor: Pocăiește-te! Tu l-ai omorât pe Iisus! îl împunse cu arătătorul în piept. Ia-ți seama, omule! Pocăiește-te!” (Luni, 20 iulie 2015).

*

La ghiol, ca ologii la Capernaum: femeii obeze și cu celulită, bătrâni semiparaliticii în baston, dar și femeii tinere, însă, cine știe, cu beteșuguri ascunse. Aici m-am operat, doamnă dragă, (arată pe la coapse), nici nu mă puteam mișca, dar nămolul acesta de Techirghiol m-a pus pe picioare! Un grup mai mare de ucraineni, ele blonde și suple, ei – atletici, având grijă de copii. O femeie tânără traversează plaja cu sânii înnegriți de nămol, ca două pătlăgele vinete mai mari, umflute cu azotat... * Radu Aldulescu, transformând pe nesimțite, din când în când, monologul interior în...dialog interior. * Pe sticla de bere din care mă hidratez pe plajă scrie: „Meriți mai mult după o zi plină!” Bogdaproste! zic în sine-mi, deși nu știu dacă am avut o zi plină. Poate doar plină de soare”. (21).

*

În librăria din Mangalia (ca de obicei, cu ofertă bogată), găsesc „poemul” *Moscova-Petușki* de Venedikt Erofeev și, cucerit de la primele rânduri, întrerup lectura la *Regele Gogoșar*. * Corectez cel de-al patrulea volum de memorii al lui C.A. și mă descopăr a fi un fel de... Moș Virgulă. Pe fiecare pagină tai două virgule nelalocul lor și adaug alta unde se impune. * Călătoria lui Erofeev cu trenul pe ruta Moscova-Petușki, însoțit de o valiză mică din care tot scoate băuturi cu care face diverse cocteiluri. Iată cocteilul „Măruntaietele cățelei”: Bere jiguliovskoe (100 gr.), Șampon Sadko, negustorul bogat (30 gr.), Spray pentru curățarea părului de mătreață (70 gr.), Adeziv BF (12 gr.), Lichid de frână (35 gr.), Insecticid pentru distrugerea insectelor mici (20 gr.)/.../După două pahare din cocteilul acesta, omul devine atât de inspirat, încât te poți apropia de el și, timp de o jumătate de oră, poți să-l tot scuipi în bot, de la un metru și

jumătate, iar el n-o să-ți zică nimic”. (Miercuri, 22 iulie 2015).

*

Pe-o plajă pustie la Tuzla, faceți nudism și priviți marea care trimite și reține valuri albe și înspumate ca bărbile ierarhilor din Sfântul Sinod. E un fel de respirație a Mării Negre, cu o expirație zgomotoasă și inspirația înfundată. * Ideile pe care le uiți după trei minute; înseamnă că nu sunt bune de nimic, îți zici. Dar, poate că și ideea genială a lui Einstein a fost în mai multe rânduri o idee de trei minute și uitată, și poate nu doar a lui Einstein, dar chiar și a altor înaintași sau contemporani de-ai săi. M-a ferit Dumnezeu să fiu înaintașul sau contemporanul său. Oricum, fie vorba între noi, nu reprezentăm nici un pericol, eu neînțelegând bine nici acum formula asta cică genială: $e=mc^2$. * E a patra zi în care nu văd nici un nor, necum negru, dar nici vânt sau alburii ca de vată. Din zori și până-n seară, o catastrofă de cer albastru peste o catastrofă de întindere de apă bleumarin, între ele tronând soarele ca un uriaș nucleu atomic gata să detoneze Universul din clipă în clipă ca pe-un nimic... * Foarte expresiv, în violența lui, tabloul revoluției în 21 decembrie 1989, „pictat” de Radu Aldulescu în mijlocul romanului lui. * Iar, la ora 18,00, pe plajă, mesajul de pe sticla de bere: „Meriți mai mult după o zi plină!” Bogdaproste! (Joi, 23).

*

Un cocteil după modelul Erofeev s-ar putea numi „Troica financiară”. * Toată dimineața, pe plaja pustie de la Tuzla, valurile mari fac pe mal un dig moale, pufos sub tălpi, verde, de alge. Pe creasta valurilor, pescărușii borțoși se lasă ridicăți-coborâți ca niște păsări de plastic, dar ei își văd nestingheriți de pescuitul cu ciocul, mai rentabil decât cel cu lanseta, plasa, setca etc. * Un lucru românesc dezastruos bine făcut! Acesta poartă numele de Vama Veche. Cică, Sudul sălbatic! În zece ani, dintr-o plajă virgină la malul mării, la granița cu Cadrilaterul, s-a făcut un amestec cretin de clădiri în toate stilurile (non)arhitectonice posibile, de la bojdeuci acoperite cu trestie, până la hoteluri simandicoase de patru stele ca la Paris, de la restaurante ostentativ rustice, cu rogojini pe jos, unde ospătărițele te servesc desculțe, până la altele de lux. Totul înșirat de-a lungul unor drumuri/străzi de pământ, cu praful până la glezne, ca-n Depărțeanu. Și pentru asta, niște fundații care se laudau că salvează Vama Veche au tocat un car de euro. Concurența la prețuri este însă pe dos, nu cine oferă cel mai bun preț (aproiat de cel corect), ci cine oferă pe cel mai umflat. Și observ că multor turiști asta li se pare de bon ton... (24).

*

Pe plaja ghiolului, citesc alternativ: o secvență de cinci-șase pagini din revoluția de la 1989 din romanul lui Radu Aldulescu, apoi o povestire de două-trei pagini din „poemul” lui Venedikt Erofeev. * Apocalipsa cerului albastru și a mării bleumarin. * Seara, pe terasele de pe faleză e Marea Crăpelniță. Bărbați, femei și copii bagă-n ei de parcă mâine ar veni sfârșitul lumii. Cozi la șaorma, hamburgeri, covrigi calzi, pepeni, înghețată, mititei și cârnăciori, la bere și carafe de vin, baclavale și bragă... (Sâmbătă, 25 iulie 2015).

*

În librăria din Mangalia, pe același raft cu Venedikt Erofeev, Marta Petreu, Radu Aldulescu, Albert Camus, Adrian Alui Gheorghe... se află și volumul Mihalei Rădulescu – *Cum iubesc bărbații*. Mi-e lene și lehamite să-l răsfoiesc, dar cred că, de fapt, cartea – autobiografică fiind – ar trebui să se intituleze *Cum fac sex milionarii*. * În sfârșit, și pe litoral mai apar niște zdrențe de nori;

măcar la șapte zile o dată. * Seara, trei ore la localul *Pura Vida* din Vama Veche. Bem bere și-o ascultăm pe Navi, acompaniată la chitară de Victor al nostru, mă rog, aici Mihail. Fata cea plinuță face show adevărat. Când ajungem în Eforie Sud, puțin după miezul nopții, faleza e încă plină de lume. Măncăm mititei pe terasă la *Paradox* și bem bere. (26).

*

Ce final trist al voiosului „poem” *Moscova-Petușki!* Beția naratorului ajunsă la apogeu, eșuată într-un întineric compact și în descrierea crudă a persecuțiilor, imaginare sau reale, la care e supus. * Un moldovean din Bălți vine pe plajă cu doi pepeni într-o mână. „Cu doi pepeni într-o mână e cam greu!” zice proverbul. Dar, iată, nu imposibil. Grupul său de băieți și fete tocmai terminase primul bidon de bere și-l destupase pe-al doilea. Între două bidoane de bere merge bine un pepene. (Luni, 27 iulie 2015).

*

Un fel de tautologie. Pe plaja de la Venus, pe malul mării, citesc versuri de Iulian Talianu, versuri obsedate tocmai de marea care „m-a încercuit precum o câmpie/ea nu a lipsit niciodată/din insomniile mele...” * Finalul romanului *Istoria Regelui Gogoșar*, parcă accelerat. Radu Aldulescu încearcă să aducă din romanele precedente câteva personaje, de data asta în plan secund, parcă pentru a nu uita cititorul de ele. De pildă, Robert Stan alias Robert Satan, din *Îngerul încălecat*, aici doar un gropar într-un cimitir. Dar și moartea lui Emanuel Victor Calomfirescu e accelerată, o moarte provocată de opulență, de lipsa de măsură în toate, de excese. Aldulescu are, de altfel, vocația de creator a unor oameni bolnavi moral... (Marti, 28).

*

Dimineată cu ceață deasă, cum n-am mai văzut niciodată în plin sezon estival. Drumul de la Eforie la Venus a fost o orbecăială. Dar pe la 10,00, pe toată întinderea mării s-a luminat cu nori alburii. * Melancoliile de toamnă ale lui Iulian Talianu: „vine toamna și dimineța abia/se mai urcă pe ziduri”; și: „vine toamna și neliniștea este vie/ca o picătură de sânge”; în fine: „tăcerile se înlănțuie toamna/și umbra începe să facă pașii tot mai mari/în urma mea flutură pânza de păianjen/a zilei de ieri”. * Bere. „Meriți mai mult după o zi plină!” Ce prieteni nesperați găsesc în producătorii de bere. (Miercuri, 29 iulie 2015).

*

La ginul tonic din zori, de pe terasa hotelului, recitesc din *Esculapii rurali* ai lui Cehov. Felcerul Kuzma Egorâci îl doftoricește pe basul Mihail Fedotici Izmuncenkov cel răgușit. Felcerul îl ceartă pe cântăreț că bea prea multă vodcă, dar basul se scuza: „E drept că vodca produce și bașilor răgușeală, dar, după cum știi, Kuzma Egorâci, octava se face mai bună de pe urma răgușelii... Noi nu putem fără vodcă. Ce fel de cântăreț ar fi acela care n-ar bea vodcă? N-ar fi cântăreț, ci, iartă-mi expresia, o curată ironie!... De n-aș avea îndeletnicirea asta, nici n-aș lua-o în gură, blestemata de ea! Vodca este sângele satanei!...” * Nu mai faceți plajă. Vă bucurați de faleza pustie în dimineată și vă plimbați pe ea, la deal, la vale... * După masa de prânz la *Paradox*, revenirea acasă. 400 de kilometri – patru ore. Iar acasă, seceta și-a făcut de cap. O victimă la prima vedere: un prunișor uscat. Dar mă consolez cu sticla care mă firitisește/amăgește: „Meriți mai mult după o zi plină!” (Joi, 30).

Corectez cel de-al patrulea volum de memorii al lui C.A. și mă descopăr a fi un fel de... Moș Virgulă. Pe fiecare pagină tai două virgule nelalocul lor și adaug alta unde se impune.

“Un paralelism”

Dumitru Augustin Doman: *Care este raportul dintre critic și scriitor? A scrie critică înseamnă a-i îndatora pe scriitori sau, dimpotrivă, a te îndatora la ei cu fiecare rînd scris despre opera lor?*

Raportul dintre critic și scriitor? Aparent e unul dintre examinator și examinat. Cu umorile (și tertipurile!) de rigoare, atunci cînd există o prezumție de superioritate a unuia și de inferioritate a celuilalt, în așteptarea înfrigurată a unei “note”. Dar analogia didactică e, în cazul de față, rudimentară. Deoarece opera literară și critica ce i se aplică reprezintă în fapt două planuri paralele ale creației, ratificate ca atare de conștiința literară modernă. Servitutea criticii față de literatura propriu-zisă e doar o convenție din ce în ce mai palidă. Realitatea relației lor e o consubstanțiere pe care o recunoaștem în paginile reprezentative ale exegezei, mergînd pînă la un soi de apropiere intimă a operei de către comentariu: “Trebuie, scria Baudelaire, pentru a interpreta bine opera, să intri în pielea făpturii create, să te pătrunzi *adînc de sentimentele pe care le exprimă*, și să te simți atît de bine încît să ți se pară că e opera ta proprie”. Doriți și o opinie românească? Iat-o: “Critica trebuie citită, scria Tudor Arghezi, ca o poemă de inteligență și supusă transparentelor și conturelor care regentează toată poezia, indiferent de sensul ei laudativ sau injurios, străin substanței. Această critică nu e o dorință, e o realitate și lectura ei constituie în sine o foarte delicată și suavă petrecere intelectuală”. Așadar doi poeți fac apologia criticii nu prin diferențiere, ci prin asocierea acesteia cu propriul lor scris. Nu un critic își arogă condiția creației, fapt pe care răuvoitorii l-ar putea califica drept snobism, ci poeții recunosc facultatea creatoare a scriitorului critic. Dacă am putea înregistra uneori o deferență formală reciprocă între cele două domenii, mai mult, să recunoaștem, dinspre partea scriitoricească, din motive lesne de înțeles, există între ele ceva mai mult, o fraternizare printr-o sensibilitate și printr-o expresie deopotrivă de ordinul esteticului. Mergînd pînă la o pasionalitate cu liberă circulație: “Cînd critica ce-o faci altuia devine pasionată, era de părere Blaga, e de bănuț că tai și în propria ta carne”.

Dîndu-și seama că devine obiect al criticii, scriitorul poate încerca impulsuri narcisiace. Firește, e tentat a avea asemenea impulsuri în fața textului personal care îl satisface, dar apare și o voluptate... suplimentară. Oglinda interpretării favorabile dă replica stimulare figurii auctoriale ce ia cunoștință de sine cu presupusul corelativ al obiectivității. Întîlnim autori care încearcă o excepțională atracție

față de critici, frizînd nu mai puțin decît erotismul. O caută, o provoacă sub diverse pretexte și, obținînd-o, nu șovăie a se orna cu ea cu asupra de măsură. Astfel narcisismul e depășit devenind un erotism sadea, în multiplicarea dulcilor parteneriate, pînă la dimensiunea unui harem. Supoziție: oare într-un astfel de caz, scriitorul ajunge a se bucura mai mult de elogiile exegetice decît de propriile-i texte? N-ar fi cu neputință.

E adevărat, uneori critica e din cale afară de benevolentă, favorizînd erotizarea pe care am amintit-o. Sub comunism, existau nu doar organe de partid și de stat, ci și scriptori de partid și de stat, legiune. Lanțul obligațiilor era următorul: autorii ridicau în slăvi regimul și ale sale fantasmă propagandistice, criticii neavînd altă cale de manifestare decît a-i celebra pe autorii situați “pe linie”. Ne-am putea oare închipui că bunăoară un Beniuc sau un Zaharia Stancu, un Marin Preda sau un Jebeleanu ar fi putut fi comentați altminteri decît favorabil? Îngăduiți-mi să vă amintesc din nou de felul în care au fost întîmpinate modestele mele cîteva tentative de-a ieși de sub crusta comentariului standardizat. Nu era vorba de bonzii menționați. Ci de doi poeți mai tineri, care ajunseseră în grațiile nu doar ale cîrmuirii ci și, mai cu seamă unul din ei, în cele ale recepției critice generalizate. Cînd mi-am rostit părerea în răspăr cu cea curentă despre deja inflaționarul Nichita, cum că... “împăratul e gol”, s-a iscat un veritabil scandal, cu urmări ce încă nu s-au sleit. La fel cînd, ocupîndu-mă de “identitatea” lui Adrian Păunescu, am indicat caracterul compozit al producției acestuia, deci tot un efect de inconsistență. Discutat amplu la Europa liberă, acest text mi-a ridicat în cap și autoritățile culturale și nu numai, ce se simțeau vizate. Nu mi-a fost ușor nici măcar să public un articol, și el “neortodox”, despre Eugen Simion, cel ce naviga de pe atunci în două luntri. Și nici altul despre similarul în bună măsură Marin Sorescu. Urmarea? După cum probabil știți, mi s-a creat o reputație de “demolator”, de “dușman al valorilor”, acuze tangente la cea de “dușman al poporului” de care am avut parte ca student în anul I la Școala de literatură, în urma unor vizite făcute lui Tudor Arghezi și fostei soții a lui E. Lovinescu. Neputîndu-i adora pe cîțiva scriitori în vogă în anii comunismului, m-am pomenit în lotul indezirabililor unui sistem ce și-i integrase...

Cum stau lucrurile în prezent? Mai numeroși decît oricînd, condeierii au îngroșat amenințător stratul veleitarilor care întunecă zarea cum un nor de lăcuste. Mii și mii de pseudopoeti asaltează ogoarele publicistice și... nu fără un oarecare succes. Numeroase periodice, inclusiv cele de un anume renume, au capitulat în fața textelor mediocre de nu chiar inepte, nu o dată extinse pe spații generoase, cu fotografiile de rigoare și culmea, chiar cu lipitura unor aprecieri “critice” girînd neantul. Editurile, puzderie, la fel. Am mai spus-o. Nu cred că există un scrib oricît de ridicol care să nu-și găsească condeielaudator, într-un delir al convergenței absenței cu absența. Desigur, veleitarii bat cu tărie la porțile criticii (numai eu știu cîte mesaje telefonice sau pe internet, scrisori, intervenții prin terțe persoane mă împresoară din partea lor!), dar nu se dau în lături să-și arate și iritarea insolentă, cînd nu li se dă satisfacție. În ultima situație trec la represalii. Dojană, insinuări, sarcasme. De pildă: “Cum, cutare a scris despre mine sau mi-a răspuns măcar la mailuri, și d-ta cutezi să taci? Cine te crezi că să-mi faci una ca asta?”. Mai multă vreme, recunosc, am încercat să fiu mai tolerant cu această speță a falsului, dar nu mai merge. Nu mai putem fi buni samariteni, căci avem a face cu un flagel care trebuie tratat ca atare.

Cît privește criticii actuali, cred că ei pot fi împărțiți în trei categorii. Prima: cea a criticului să zicem independent, condus de busola conștiinței sale, care nu se arată dispus a-și jugula opiniile, a face concesii unor foruri influente pentru a avansa în carieră etc. Dornic a dovedi ceea ce E. Lovinescu numea “neatîrnare de spirit, o deosebită îndrăzneală de cuget pentru a încheaga, cel dintîi, o părere și a o apăra cu înverșunare împotriva tuturor”. A doua categorie: cea a cîtorva critici “de casă”. De bună condiție literară uneori (factor agravant), apar legați de o editură, de o revistă, de o instituție. Fac, nu în orele libere, ci în cele ale activității lor profesionale, un soi de menaj intelectual la simandicoasele “case” în cauză. Nu ies din perimetrul de interes al acestora, așteptînd după toate probabilitățile să se pensioneze moralmente în funcțiile lor asigurate. Și o a treia categorie: criticii oportuniști, cei care vor să fie “bine” și cu o parte și cu cealaltă, parcă umblînd mereu cu un cîntar pentru a-i echilibra talgerele la fiecare pas. Neputîndu-și proba consecvența, oferă la schimb o atitudine molatic-benevolentă, o ambiguitate aptă de mici adaptări rapide. În ruptul capului nu cutează a “supăra” vreun nume de marcă ori o grupare aflată “pe val”, în virtutea unei “armonii” care e o grijă a lor de căpetenie..

Mai numeroși decît oricînd, condeierii au îngroșat amenințător stratul veleitarilor care întunecă zarea cum un nor de lăcuste. Mii și mii de pseudopoeti asaltează ogoarele publicistice și... nu fără un oarecare succes.

Moment aniversar

Cu câteva zile întîrziere față de data nașterii, în 16 iulie, s-a petrecut un dublu eveniment – aniversar și lansare de carte – la Centrul Cultural Pitești, cu concursul Filialei Pitești a Uniunii Scriitorilor din România. Întîlnirea armonioasă, moderată de poeta și eseista Magda Grigore, a fost inaugurată de coordonatorii volumului omagial: Dumitru Augustin Doman, redactor șef al revistei „Argeș”, și lector univ. dr. Adriana Lazăr, de la Facultatea de Științe ale Educației.

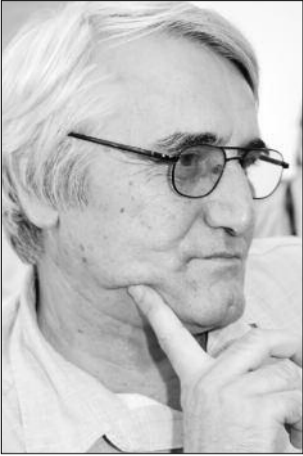
Au vorbit despre sărbătorit colegii săi de la Facultatea de Litere: prof. univ. dr. Ștefan Găitănanu, decanul facultății, prof. univ. dr. Constantin Țibrian, prof. univ. dr. Petru Pistol, lector univ. dr. Lavinia Geambeș; i-au urmat: conf. univ. dr. Sergiu I. Nicolaescu, prof. univ. dr. de la Iași, stabilit în Pitești, Ion Popescu Sireateanu, directoarea Centrului Cultural Pitești, Carmen Elena Salub și istoricul Radu Oprea. Dintre foștii doctoranzii, l-au omagiat: conf. univ. dr. Georgiana Drăghici, lector univ. dr. Delia Duminiță, plus actuala doctorandă Simona Liutev. În cuvinte frumoase, l-au omagiat, apoi, pe Nicolae Oprea - în calitate de critic literar și președinte al Filialei Pitești a Uniunii Scriitorilor din România – poeții Dan Rotaru, Denisa Popescu, Maria Chirtoacă, Valentin Predescu, Alexandru Mărchidan, prozatorul Ion Lică Vulpești ș.a.

Prin eforturile reunite ale coordonatorilor și ale Editurii Tracus Arte din București, condusă de conf. univ. dr. Ioan Cristescu, a fost editat cu acest prilej volumul omagial **Nicolae Oprea 65 / Un critic exigent și liber**. Structura volumului a fost prezentată de Adriana Lazăr: **Analize și**

evocări (Mihai Barbu, Mircea Bârsilă, Al. Cistelean, Stan V. Cristea, Ștefan Găitănanu, Gheorghe Izbășescu, Ioan Lascu, Ioan St. Lazăr, Nicolae Mecu, Petru Pârvescu, Petru Pistol, George Vulturescu, Ioan Cristescu, Amalia Elena Constantinescu, Mădălina-Violeta Dîrmină, Delia Duminiță); **Interviuri** (realizate de Marian Drăghici, Mircea Bârsilă, Ioan Radu Văcărescu, Dumitru Augustin Doman) **Referințe critice – selectiv** (din volume: Ruxandra Ivănescu, Petru Poantă, Gheorghe Grigurcu, Andrei Simuț, Iulian Boldea, Petru Pistol, Ștefan Ion Ghilimescu, Paul Aretzu; și reviste: Cornel Moraru, Cornel Ungureanu, Gheorghe Grigurcu, Octavian Soviany, Dan Damaschin, V. Fanache, Viorel Chirilă, Jean Dumitrașcu, Horia Gârbea; Vasile Spiridon, Gabriel Coșoveanu, Constantin M. Popa, Al. Cistelean, Antonio Patraș, Tudor Cristea, Corneliu Vasile, Petre Isachi, Florina Moldovan-Lircă); plus o bogată **Iconografie**.

Aniversarea colegului nostru Nicolae Oprea a prilejuit și prima reuniune în spațiul public (de sărbătoare) a familiei sale: soția, Doina Aurelia Oprea; fiica Adriana Lazăr și soțul ei Radu Lazăr; fiul Cristian și soția sa Anca Oprea; cei patru nepoți: Radu Petru Lazăr, Miruna, Horia și Bogdan Oprea. Împreună cu ei, îi urăm încă o dată **La mulți ani!** (DELIA D.)

Lumea e sătulă de idei, de idealuri și de genii. Sunt un braconier în grădina bunului dumnezeu și, încerc, fără arme și curse în laț, să prind cuvinte și idei (...) O carte este o boală învinsă doar dacă ajunge cu bine la cititorii săi. Dacă acești cititori au ajuns între timp bolnavi și puțin cretini, atunci cariera de succes a cărții se transformă din victorie în Calvarie.

I.D. SÎRBU

Nicolae Oprea

cronici

Cronica întârziată

„Posteritatea scriitorului” după 25 de ani

Sub genericul inserat în titlu s-a desfășurat anul trecut la Petroșani un simpozion dedicat lui Ion D. Sîrbu, după 95 de ani de la naștere și 25 de la moarte. Apărută cu oarecare întârziere, culegerea contribuțiilor colocviale, *Caietele Colocviului Național Ion D. Sîrbu* a trecut aproape neobservată în presa literară. Deși însumează contribuțiile valoroase ale unor exegeți consacrați sau scriitori pasionați de viața și opera petrileanului cu adopție craioveană: Jean Băileșteanu, Marian Boboc, Ionel Bușe, Dumitru Augustin Doman, Ion Hirghiduş, Florin Iaru, Ioan Lascu, Clara Mareş (absentă de la colocviu), sus-semnatul, Cassian Maria Spiridon și Gheorghe Truță. Deloc întâmplător, coordonatorul volumului (și al colocviului) este universitarul craiovean Ioan Lascu.

O parte dintre susținătorii colocvialului înclină spre biografia dramatică a scriitorului marginalizat. În deschidere, poetul Marian Boboc își pune în valoare virtuțile de documentarist prin îngăduința de „a scotoci prin documentele cancelariei” de la Liceul de băieți din Petroșani, urmat de Sîrbu între 1930-1934. Înscrierea din catalog, *Sârb I. Dezideriu*, vine să confirme opțiunea mea pentru transcrierea numelui cu â în studiul monografic din 2000. Din păcate, în ediția revizuită din acest an, am renunțat la această opțiune spre a evita confuzii istorico-literare. Văzând că singurul care mi-a dat tacit dreptate a fost Nicolae Manolescu, transcriind astfel numele în *Istoria critică*; chiar dacă opinia domniei sale nu coincide cu a mea. Marian Boboc încheie incursiunea documentară cu transcrierea unui text cvasi-inedit („o emoționantă evocare a anilor de liceu”), publicat de Sîrbu într-un ziar petroșănean din 1970.

De sfera biografică țin și eseurile semnate de Ioan Lascu (*Anticomunismul lui Ion D. Sîrbu*) și Clara Mareş (*Ion D. Sîrbu și contemporanii săi. Tipare comportamentale*). În chestiunea „delicată” a anticomunismului scriitorului marginalizat, Ioan Lascu distinge modalitățile specifice, implicite sau explicite: *refuzul pactizării, rezistența prin operă, rezistența individuală în formă continuată*. Se pune accentul pe curajul demonstrat în relația cu securității și pe dedublare sau *conștiința dublă*, recunoscută de jurnalist într-un pasaj care merită reproduș: „Aș zice: un Ion D. Sîrbu (cetățean obscur, scriitor neutru, dascăl trăind din niște lauri banali și ridicol-învechiți) și EU, o conștiință chinuită, în criză permanentă, o rană, o întrebare, un tipăt reținut, o mare potențialitate ratată timpuriu și îngropată de mult sub mâl și cenușă”. Clara Mareş aprofundează o idee din cartea sa, *Zidul de sticlă*, analizând comparativ comportamentul lui Sîrbu și al prietenilor săi cerchiști care l-au trădat într-un moment crucial, acceptând să colaboreze cu Securitatea, în „calitatea de martor al acuzării”. Chiar dacă „agentul de cameră” Doinaş, când a ajuns „în vârful piramidei sociale”, și-a renegat angajamentul colaboraționist, păstrându-și, însă, „privilegiile obținute”.

Dintre evocatori se desprind poetul Florin Iaru și prozatorul Jean Băileșteanu. În scurta lui alocuțiune, poetul rememorează momentul întâlnirii admirabile cu proza lui I. D. Sîrbu, pe când lucra în „hruba” Editurii

Cartea Românească, gestionând, printre altele, cărțile unor „autori români, nefugiți și neinterziși, care, ca un făcut, nu păreau hruba decât cu aprobare specială”. Se numără printre scriitori suspecti și Ion D. Sîrbu, în 1983: „iar cartea care m-a luminat era *Șoarecele B și alte povestiri*”. La polul opus se situează prozatorul – în evocarea sa diluată -, care, deși se manifesta ca discipol al lui Sîrbu, nu a fost deloc impresionat de culegerea de povestiri și nuvele rescrise după închisoare și publicate cu mare întârziere. Jean Băileșteanu consideră că la concitadinul său predominantă era „știința scrierii” și conchide, fără prea multe argumente: „Sîrbu era mai mult un filosof decât un artist”. (În paranteză fie spus, opinia aceasta este de largă circulație printre craioveni, cum se poate deduce din cronica Gabrielei Gheorghişor consacrată monografiei mele revizuite). Ar fi de corijată din evocarea *Lupul singuratic Ion D. Sîrbu* câteva erori de memorie. De pildă, Lucian Valea, citat de Băileșteanu cu o replică ocazională, nu a fost niciodată „coleg cu el în Cercul de la Sibiu”, cum se afirmă la pag. 19.

O bună parte din prelegerile reunite în volum își află substanța în *Jurnalul unui jurnalist fără jurnal*. Remarcabile sunt eseurile cu turnură filosofică: *Ion D. Sîrbu. Despre starea de iovie* de Ionel Bușe, *Viața ca o metafizică a unei proporții constante* de Ion Hirghiduş. Apoi, Dumitru Augustin Doman conturează, într-o schiță-reconstituire, *tabloul din amurgul comunismului realizat de un exilat în propria țară*. Înzestrat cu aceeași inteligență dissociativă, Cassian Maria Spiridon, expert în arta decupajului, tușează, mai pe îndelete, profilul moral și spiritual al scriitorului, cum rezultă din opiniile disipate în *Jurnal* despre regimul totalitarist. Rețin din eseu lui Cassian un pasaj impregnat de patetism: „Tot ce visa, tot ce-și mai dorea era o minimă libertate, una, cum consemnează, *atâta, cât să-mi permită să scriu, să vărs în mod liber, în formă, furtuna onestă a sufletului și vieții mele*. Cam asta doream cu toții în anii comunismului, foarte puțin, dar acest puțin era totul și era imposibil de îndeplinit”. Unele fragmente citate se reîntâlnesc în „piesa în cinci tablouri” care încheie volumul, semnată de Gheorghe Truță.

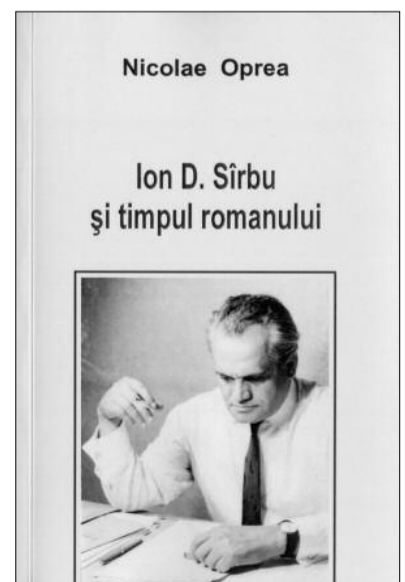
O zi din viața unui jurnalist fără jurnal trebuia încadrată într-un fel de Addenda, fiindcă n-a fost, desigur, citită la simpozion. Drama concepută de Gheorghe Truță după principiul intertextualității nu este prima de acest gen; întâietatea îi aparține lui Toma Grigorie. Dar dramaturgul din Uricani, prozator la origine, și el admirator necondiționat al înaintașului, se vedește autorul unui proiect ambițios de *teatru biografic*, întemeiat pe jurnale intime sau de creație ale personalităților din zona Olteniei. Proiectul a fost inaugurat de piesa *Alice nu știe să moară*, trăgându-și seva din *Jurnalul* lui Alice Voinescu (născută la Turnu Severin). Drama consacrată lui I. D. Sîrbu, din categoria „teatrului de idei”, ușor artificială prin structura ei, în care se reconstituie „o zi lungă cât o viață” din existența jurnalistului clandestin – cu *operă postumă* -, aduce în scenă și *umbrele* ființelor care i-au marcat destinul lui Gary (personajul central): Tatăl, Mama, Blaga. Se alătură acestora întrupările sau umbrele unor personaje (Moșu, Profesorul Mefisto,

Caftangiu, Rabinul Sommer) sau umbre de politicieni (Umbra Gorbaciov), contemporani cu scriitorul care va absenta de la premiera vieții sale (murind în septembrie 1989) „pentru că așa vrea Dumnezeu”.

Memorabile sunt replicile lui Ion D. Sîrbu din dialogul imaginar cu maestrul său Lucian Blaga, reluate de dramaturg ad litteram din *Jurnal* în penultimul tablou: *Lumea e sătulă de idei, de idealuri și de genii. Sunt un braconier în grădina bunului dumnezeu și, încerc, fără arme și curse în laț, să prind cuvinte și idei (...) O carte este o boală învinsă doar dacă ajunge cu bine la cititorii săi. Dacă acești cititori au ajuns între timp bolnavi și puțin cretini, atunci cariera de succes a cărții se transformă din victorie în Calvarie. „Nu mai poți scrie, zicea Flaubert, când nu mai ai nici o stimă față de tine însuși”. Iar eu adaug: „Când pierzi stima limbii în care scrii”. Apoi... nu pot scrie decât bătători când pe mine mă doare inima.* (Spre Umbra Blaga.) Ia loc, *preanfericitele Blaga!* (Umbra Blaga se așază în stânga lui Gary.) *Etapele conștiinței tale filozofice sunt: scuturarea, luminarea, dezmeticirea și trezirea. Etapele lucidității mele sunt: indoială (fîndcă văd), suferință (fîndcă sunt neputincios), amorteală (din cauza muririi) și viziunea analgezică (ontică).*

În chip expresiv, pe coperta *Caietelor...*, realizată de „custodele” Casei memoriale de la Petrila, Ion Barbu, este reprodușă fotografia participanților la colocviu (în fața casei), grupați în jurul sponsorului-prieten Costel Avram, peste care se suprapune simbolic imaginea lui Ion D. Sîrbu plecând din lume (dintr-o altă fotografie memorabilă).

P. S. Dintr-o eroare greu explicabilă, în *România Literară*, nr. 30/ 2015, comentariul critic al Gabrielei Gheorghişor referitor la ediția revizuită a monografiei mele despre Ion D. Sîrbu este ilustrat cu coperta primei ediții, de acum 15 ani. Dacă nu e o neglijență a autoarei pătrunzătorului comentariu – nu prea convinsă de valoarea prozatorului -, greșeala tehnoredactării trebuia îndreptată în numărul următor; ceea ce, din pricini obscure, nu se întâmplă. Reamintesc că ediția a II-a din *Ion D. Sîrbu și timpul romanului* a apărut în 2015 la Editura Bibliotheca din Târgoviște, diriguată de prozatorul și istoricul literar Mihai Stan. Reproduc coperta:

Ce se știe și ce nu se știe. *Familia* — debut

Ce se știe. Revista de cultură *Familia*, apărută acum 150 de ani, în 5 / 17 iunie 1865, la Pesta (din 27 aprilie 1880 ea apare la Oradea; „era o revistă românească într-un stat maghiar sau dualist austro-ungar”; a apărut și săptămânal; o revistă enciclopedică, aici s-a vorbit prima oară de Marx și de teoriile lui, de exemplu; în 1877 avea peste 1800 de abonați!), a fost fondată de Iosif Vulcan, care avea 24 de ani în 1865. Citesc în prezentare: „Prima serie a revistei *Familia*, cea de sub conducerea lui Iosif Vulcan, este un caz unic în analele publicisticii românești, prin longevitatea ei de patru decenii”. Adică s-a oprit în 1906, cu puțin înainte de dispariția lui Iosif Vulcan, scriitor și publicist, membru al Academiei Române. Alte trei serii au fost scoase de M.G. Samarineanu, scriitor și el și publicist: două, la Oradea, în România Mare (1926-1929; 1934-1940), a treia, seria 1941-1944, apare la București, după pierderea Ardealului de Nord. Eu am crescut cu ultima serie (a cincea; începută în 1965, la împlinirea centenarului *Familiei* — sub conducerea lui Al. Andrițoiu până în 1990, și apoi a lui Ioan Moldovan, fiecare împlinind 25 de ani de domnie... Nu mai intru în istoria revistei. Mă pun în anul 1866: unde să publici poezie, ca adolescent? Cu cetățenia Principatelor Unite ale Moldovei și Valahiei, Eminescu avea conștiința tuturor provinciilor limbii române, aflate în 1866 sub imperii (Transilvania și Maramureșul, Banatul și Bucovina, cu Suceava cu tot, erau sub Imperiul Habsburgic; Basarabia era la ruși; iar Dobrogea, cu Constanța și Tulcea, era la Imperiul Otoman)... Ce reviste existau atunci pe piața limbii române (așa cum arăta ea, limba, ba franțuzită, ba latinizată etimologic, ba fonetizată; nu mai pun la socoteală neunificarea ortografiei)? Revista *Convorbirile literare* avea să apară un an mai târziu, în 1867. La Iași, *Dacia literară* a lui Kogălniceanu, oprită după trei numere în 1840, a reapărut în 1859 după unirea principatelor, într-un singur volum? Nu intră în discuție. Sau la București, *Revista Română* a lui Odobescu? Nu, se oprește în 1863. Poate *Foaia pentru minte, inimă și literatură* a lui Barițiu, la Brașov: dar în 1865 își oprește și ea apariția (apropo, Iosif Vulcan a urmat cu *Familia* calea acestei *Foi literare*). Ar mai fi și *Foaia Societății pentru literatură și cultura română în Bucovina* a lui Hurmuzachi, reluată în anul 1865... Culmea, Eminescu îi scria taman din Cernăuți scrisoare lui Iosif Vulcan, care i-a răspuns la „Poșta Redacțiunii” a *Familiei*: „Cu bucurie deschidem coloanele foaiei noastre acestui june numai de 16 ani, care în primele sale încercări poetice trimise nouă ne-a surprins plăcut”. Cernăuțul era pe atunci, asemenea Pestei, unde apărea *Familia*, în Imperiul Habsburgic. O notă (Wikipedia): *În 11 martie 1865, M. Eminovici (de la Botoșani) a solicitat pașaport pentru trecere în Bucovina. În toamnă s-a aflat în gazdă la profesorul său de limba română, Aron Pumnul, ca îngrijitor al bibliotecii acestuia. Situația lui școlară era de „privatist”... În 12 / 24 ianuarie 1866 moare Aron Pumnul. Elevii scot o broșură, „Lăcrămioarele învățăceilor gimnaziști (Lăcrămioare... la mormântul prea-iubitului lor profesoriu)”, în care apare și poezia „La mormântul lui Aron Pumnul” semnată M. Eminoviciu, privatist. La 25 februarie / 9 martie (stil nou), el debutează în revista *Familia*, din *Pesta*, a lui Iosif Vulcan, cu poezia „De-aș avea”. Iosif Vulcan îl convinge să-și schimbe numele în Eminescu și mai târziu adoptat și de alți membri ai familiei sale. În același an îi mai apar în „*Familia*” alte cinci poezii. În iunie 1866 a părăsit*

*Bucovina și s-a stabilit la Blaj cu intenția mărturisită de a-și reîncepe studiile. În perioada 27 - 28 august 1866, a participat la adunarea anuală a ASTREI, la Alba Iulia. În toamnă, a părăsit Blajul și a mers la Sibiu, unde a fost prezentat lui N. Densușianu. De aici a trecut munții și a ajuns la București. Unde în altă parte ar fi putut să-și publice Eminescu poezii în 1866? În revista satirică *Aghișuță* a lui Hasdeu (sau în altă revistă a lui, *Arhiva istorică a României*; amândouă revistele au fost scoase din 1864), de la București? Firește, nu mai existau demultisor publicațiile *Albina Românească* a lui Asachi (există în 1866 o *Albina* în perimetrul transilvan), nici revista *Curierul Românesc* a lui Heliade. Își încetase apariția și *România literară* a lui Alecsandri, revistă inițiată din 1855. Există *Telegraful român*, la Sibiu, foaie a lui Șaguna. Iar revista cu caracter enciclopedic *Aurora Română (Foaie beletristică)* a apărut la Pesta până în 1865, editată de Ioanichiu Miculescu (ea avea să reapară la Cernăuți din 1881, editor Ion I. Bumbac), anticipând și ea *Familia*. Pe de o parte. Pe de altă parte:*

Ce nu se știe. După 108 ani, un amărât din România comunistă (România tot fără Basarabia și fără jumătate din Bucovina), a fost publicat cu un grupaj de poeme și a fost prezentat de Ștefan Aug. Doinaș în *Familia*, la Poșta redacției cu titlul: „Liviu Ioan Stoiciu — Realul cu plasmă poetică” (un citat mic: „*M-a surprins mai întâi lipsa de prudență cu care Stoiciu manevrează cuvintele: limbajul uzual, ca și cel consacrat de uzanțele literare, vocabulele frumose și cele rebarbativ se întâlnesc la el, într-un amestec ce trădează o dorință încrâncenată de singularizare într-o plasmă a realului, cu tot ce acesta are ca fascinant sau respingător. Nici o spaimă de cuvinte...*”). Să fiu iertat pentru ironie și ingerință (pentru amestec ilegal, intervenție în treburile... istoriei literaturii române; sper să nu fiu înțeles greșit și să nu faceți nici o legătură cu Eminescu, când pomenesc de debutul meu din *Familia*; rămân în paranteză: domnul Alexandru Seres, care-mi tot poartă critic de grijă la *Familia* de azi, la „Revista revistelor”, e rugat să se abțină de această dată de la orice considerație inamicală). Când scriu aceste rânduri nu sunt la București, să verific exact datele, dar știu că era în 1974 (aveam 24 de ani). Cu un an în urmă, în 1973, acest amărât de care vă vorbesc a avut șapte tentative de sinucidere (cu șapte salvatori; sunt consemnați în jurnal), convins că a ratat totul pe această lume. În decembrie 1973 a încercat să o termine cu Verde de Paris (pus într-o sticlă de Pepsi, plecat cu ea din București într-o geantă în care mai avea manuscrise, fără vreun leu în buzunar), lăsat pe mâna unui prieten poet, dus până în nordul Moldovei, în speranța că-i trece nebunia (din motive de frig, foame și sete, nesomn). Ajunși la Năsăud a vrut să pună capăt aventurii, dar amărâtul de care vă vorbesc n-a mai găsit sticla de Verde de Paris (i-a aruncat-o prietenul poet) — a urmat un dezastru, nu s-a gândit că mai există și alte feluri de a te sinucide (să scapi de toate grijile), de pildă să se arunce de pe vreun bloc înalt. Sau să se arunce în fața trenului, nu, din contră, s-a urcat în primul tren din Năsăud, la întâmplare, să mediteze, uitat în... așteptare cosmică (toată viața a așteptat un semn de sus, degeaba) și a coborât la... Târgu Mureș, a mers la redacția *Vatra*, unde era Dan Culcer, i-a lăsat poeme și i-a cerut 100 de lei „drept de autor”. Cu acești bani a venit la casa părintească, la Adjud, unde... a definitivat primul lui volum de versuri, în 1974, până

atunci nu-i trecuse prin cap să o facă. Și-a vândut casa moștenită de la mama lui (moartă când avea un an și patru luni, trăsniță în bucătăria de vară, la Cantonul 248) și s-a întors la București să-și continue boema: beții, femei, tutun (conducea și un cenanclu studentesc, intitulat „3,14”)... Până ce s-a trezit arătat cu degetul de Ștefan Aug. Doinaș în *Familia*, adevărat eveniment personal — în sfârșit, debutase cu adevărat, și nu oriunde! Brusc, a conștientizat că există și o cale de reabilitare în fața propriilor lui ochi. Nu contează că nu s-a trezit la realitate nici atunci (abia după ce i s-a născut un copil, în următorul an, căsătorit la Focșani, s-a adunat de pe drumuri și a șters cu buretele tot ce fusese până atunci, devenind „om serios”; atât de serios, că se cruceau cei cel cunoscuseră în prima lui tinerețe, boemă lui durând șapte ani). Punct.

Ce voiam să spun, de fapt, e că revista *Familia* face parte și din destinul meu, atâta cât e el.

Trebuia să fi citit acest text la Oradea, la Zilele revistei *Familia*, organizate de directorul Ioan Moldovan în 25-26 iunie 2015, n-am apucat. În plus, am pus pe hârtie și ***Familia* duce steagul:**

Dintre revistele de cultură care apar azi, *Familia* din Oradea duce steagul — s-a născut în 1865, acum 150 de ani, ani care se confundă cu istoria literaturii române originale (racordată la literatura europeană sau

occidentală, dacă pot să spun așa). Revista *Convorbiri literare* a apărut în 1867 (la Iași, apoi din 1886 la București). Iar în 1868 apărea la Brașov revista *Transilvania*, „pentru literatura română”. E adevărat, *România literară* (a lui Alecsandri) a apărut la Iași în 1855 (dar a fost suprimată după un an), ea nu poate fi comparată cu *Familia* și nici cu săptămânalul de azi cu același nume (care până în 1968 era *Gazeta literară*, apărută din 1954). Nu mai spun că a apărut la Iași, în 1840, *Dacia literară* (a lui Kogălniceanu), dar a fost suprimată după trei numere... Nu știu, mai apare azi revista *Literatorul* (a lui Macedonski), înființată la București în 1880? Revista *Contemporanul* apărea la Iași în 1881. Revista *Tribuna* a fost fondată de Slavici la Sibiu în 1884. Iar *Vatra* (apărută la București, condusă de Caragiale, Coșbuc, Slavici) a apărut în 1894. Altfel, dintre revistele de azi de tradiție, *Viața Românească* a apărut abia în 1906 (când și-a oprit apariția prima serie a *Familiei*, a lui Iosif Vulcan!). Oricum aș lua-o, *Familia* rămâne pe primul loc. Merita să consemnez și acest aspect.

Florea Burtan

Înveșmântat în înserare

M-am îmbolnăvit de ochii tăi,
M-am înveșmântat în înserare,
În odaie am rămas doar noi,
Restul, e o candidă mirare.

M-am îmbolnăvit de sânii tăi,
Uite-i cum dau buzna și mă ceartă! –
Frăgezimi de iarbă de pe văi,
Mere dulci din mărul de la poartă.

M-am îmbolnăvit de gura ta –
Miere prin miresme strecurată,
Din pridvorul ei, n-aș mai pleca,
Precum drumul obosit sub roată.

M-am îmbolnăvit de trupul tău.
Ce frumos mă leagă și ninge!
L-a cioplit, din soare, Dumnezeu,
Picurându-i raze moi în sânge.

M-am îmbolnăvit până-n tării,
M-am înveșmântat în înserare,
Mi-este dor, mi-e sete, aș pluti,
Doamna mea de crin și de ninsoare!...

Îmi e dor să petrec

Gura ta îmi spune c-am să plec,
Ochii tăi mă roagă să rămân,
Îmi e dor o noapte să petrec
Și în alte zodii să m-adun.

Uite cât ești astăzi de frumoasă!
Trupul tău m-a asuprit destul,
Focul umblă, despletit, prin casă,
Vinul scânteiază-n căni, fudul.

Aș muri, aici, a câta oară?
Dar ceva mă-ndeamnă să ascult
De-un desfrâu cu sunet de vioară,
Întâmpat, iubito, mai demult,

Când eram nepăsător de tânăr
Și umblam cu pletele în vânt
Și-aveam aripi de cleștar pe umăr,
Ca un înger însetat și blând.

Jefuiește-mi umbra și mă lasă,
Neștiut de nimeni, să mă duc
Pe-o cărare veche și umbroasă,
Altfel, pân` la ziua mă usuc!

Gura ta îmi spune c-am să plec,
Ochii tăi mă roagă să rămân,
Mi-este dor o noapte să petrec
Într-o crâșmă veche din cătun....

Trupul meu e gata să te plângă

Trupul tău suspină, când l-ating,
Trupul meu pe răni se răstignește,
Te-oi prăda, când stelele se sting
Și când umblă vântul pe mutește.

Adineauri, nu erai frumoasă,
Acum, iată, abia pot să-ndur
Frumusețea ta melodioasă,
Cu tot raiul lumii împrejur.

Aș putea să-ți spun câte se spune,
Când în patul dalb te risipești,
Să dau drumul haitelor nebune
De răsfaț și patimi pământeste.

Ți-este somn ori poate mi se pare?
Prin unghere s-a făcut târziu,
Sau eu sunt sositul, prin ninsoare,
Îmbrăcat în ger trandafiriu?

Am oprit și ceasul, să nu bată,
Clipele le-am zăvorât în nori,
Să nu plece, doamnă, niciodată,
Cum nu pleacă mierea de pe flori.

Ne-om iubi în noaptea cea mai lungă,
Cu migală, obsedant și puri,

Ochii mei sunt gata să te plângă,
Precum vântul tânăr prin păduri...

Ți-am zidit altar în ochii mei

Ți-am zidit altar în ochii mei,
Chipul ți l-am zugrăvit pe mere coapte,
Cu miresmele furate de la zei,
Într-o dimineață, într-o noapte.

Adusesem lângă praguri raiul tot,
Părul lung ți-l pieptănam cu soare,
Să mă-nec în el, să-l trec înot,
Ca un duh ajuns la disperare.

Amețisem de prea mult noroc,
Eram dorul care doruri naște,
Lacrima ce șieși își dă foc,
Într-un pui de crâng, în zi de Paște.

Vremea trece, s-ar putea să pier
Prea de tânăr, de o moarte lină
Și, de-aceea, iată, am să-ți cer
Partea mea de rugă și lumină.

Ți-am zidit altar în ochii mei,
Ca doar ei, iubito, să te vadă
Când pe drumuri s-o făcea polei
Și vor plânge îngerii prin ogradă...

Vei curge-n mine, ca mătasea...

Ademenește-mă, iubito,
Cu vorbe dragi și rugăminti,
Și voi uita că am, acasă,
Copii, soție și părinți.

De dorul tău, le-oi spune verde
Numai cuvinte mincinoase,
Să pot pleca, să fug, la tine,
Când ceasul bate ora șase

Și seara cade peste lume,
Ca o perdea, foșnind ușor,
Acoperindu-mi rana, pașii
Și sufletul rătăcitor.

Deschide-mi poarta, lasă luna
Să izvorască din fântâni,
Să-mi lumineze iarăși drumul
Uitat de zece săptămâni.

Aprinde lampa gânditoare,
Pune-o la geamul dinspre zori,
Și lasă patul să ne soarbă,
Cum s-a-ntâmpat de-atâtea ori.

Și lasă-mi mâinile să cânte,
Neauzit, pe ai tăi săni,
Pe umeri, pe genunchi, pe coapse,
Pe lacrima ce ți-o amâni.

Vei curge-n mine ca mătasea
Prin frunza limpede de duzi,
De te-oi striga, să nu iei seama,
Și doar cu trupul să-mi răspunzi.

Vom traversa străvechi tărâmurii,
Înlănțuiți și însetați,
Ca o mireasă și un mire
În zi de Paște cununați.

Și nopțile vor fi prea scurte
Și zilele vor fi prea lungi.
Ce faci, m-aștepti sau ești departe
Și resemnată, și mă plângi?

Aș zbura, dar nu am aripă

Umbra ta înnoptează-n lumină,
Umbra mea e plânsă de nori,
Tot mai des mă lovesc de o ușă străină,
Tot mai des mă adun din erori.

Întind mâinile, și nu am hotar,
Plec din nou, deși, abia am venit,
Îmi joc, zilnic, destinul, la zar,
De primejdii mă las, îndelung, jefuit.

Sunt chiar drumul ce nu mai ajunge,
Sunt chiar apa ce crapă de sete,
Sunt zăpada pătată de sânge,
Golul viscolit dintre două planete.

Cineva îmi face semne ciudate, să tac,
Cineva se închide, în mine, și țipă,
Aș dormi pe o frunză, dar nu am copac,
Aș zbura, dar nu am aripă...

Adun singurătatea în plic

A căzut o zăpadă din veacul trecut,
Și zăpada e plină de răni călătoare.
Casa în care stau are geamuri de lut,
Somnul a adormit, obosit, în picioare.

Nu-mi vorbi, nu-mi mai spune nimic
Despre întâmplările ne-ntâmpate,
Adun zilnic singurătatea în plic,
O păstrez pentru clipe înfometate.

Cel plecat, s-a întors mai bătrân,
Cel ce pleacă, are chip de țărână,
Îi aud cum mă-ndeamnă aici să rămân
Sau să plec, cu târziul de mână.

A căzut o zăpadă din veacul trecut,
Și zăpada e amar de fierbinte.
Cel plecat s-a întors și-a tăcut,
Cel ce pleacă e trădat de cuvinte.

Caut ce nu am pierdut

Unde sunt nopțile mele de crin?
Unde ești tu, răzvrătire frumoasă?
Te aștept, resemnat, la un capăt de drum,
Nu mai am nume, nu mai am casă...

Mi-e sete și cerșesc, la răscruci, o fântână,
Mi-e foame, și grâu nu mai am,
E târziu, curg arbori din lună,
Cu păsări înghețate, pe ram.

Ninge cu răni, dinspre azi către ieri,
Cine n-are lacrimi, să vină să ia,
Somnul cade în somn, retezat de dulgheri,
Și așterne cenușă peste inima mea.

Caut mereu ce încă nu am pierdut,
Cărările dau cu pietre, în mine,
Din această pedeapsă, numai eu am băut,
Amurgind lângă praguri străine...

Țin în brațe o rană duioasă

Sângele meu miroase-a tristețe,
Carnea - a rug viscolit,
Țin în brațe o rană străveche,
Despre care, niciodată, nu v-am vorbit.

Acum, am nevoie de veșminte ușoare,
De aripi străvezii și subțiri,
Măine, voi zbura, fericit, la-ntâmpare,
Peste golul dintre două uimiri.

Facem apelul, să vedem cine
Va pleca, neștiut, dintre noi,
Numărătoarea începe cu mine
Și se oprește, obsedant, la doi.

Execuția va fi, din nou, amânată,
Ceva se întâmplă, cineva a trădat,
Puștile nu au mamă și tată,
Pentru ele, moartea e un dans demodat.

Ape voi trece și munți de zăpadă,
Până la tărâmul promis,
Voi duce, în lume, cea mai vie dovadă
Că nu am pierit, sufocat de plictis...

**Execuția va fi,
din nou,
amânată,**

**Ceva se
întâmplă,
cineva a
trădat,**

**Puștile nu au
mamă și tată,**

**Pentru ele,
moartea e un
dans
demodat.**

Curtea cu prieteni

Lui Viorel Gârbaciu

Mi-au venit prietenii la curte
Amânăm tristețea după sărbători
Zilele-mpreună sunt așa de scurte
Preacinstite sfetnic, umple-i cu erori

Cât eu bat șindrila proaspătă pe casă
Du-i să afle tihna colo sub arțari
Spune-le că-n vremea asta fumegoasă
Nu ne mai găsește moartea necesari

Spune-le că-s prințul fericit al lumii
Apoi adevărul că-i iubesc pre ei
Iată-i – lângă stâlpul răstignit al mumi
Țin în palme licăr după obicei

Aș fi-ntins alaiuri întru-ntâmpinare
Cum pentru prieteni s-ar fi convenit
Dar captiv în spațiul fără de hotare
Avuția-ntreagă mi s-a risipit

Dacă-i văd îmi pare vistieria plină
Fulgere se-ncheagă-n miezul scoicii pur
Și oricât mă doare semnul de rugină
Ce crestează anii – mai ușor îndur

Sfetnice, e ceasul să aștern merinde
Oare va fi prânzul searbăd și puțin
Când îi simt alături sceptorul meu cuprinde
Totul. Și potirul inimii le-nchin.

Balada trofeelor de vânătoare

Înfășurați în mantii de ceață argintie
Mărșăluim pe-aceleași vechi dealuri și prin
văi

O rânduală simplă încoronează ochiul
Țintind rugina toamnei în toți cocorii săi

Începe vânătoarea și intru în hățișuri
Să adâncesc cu pușca muțenia sub plo
Când ne oprește cornul, în ranița subțire
Noiembrie rămâne vânatul meu. Apoi

Un nou inel se-nchide-n sigilii de rășină
Și-n mijlocul pădurii pierzându-și rostul lor
Ca niște focuri albe la marginea zăpezii
Se mai aud hăitașii cei mulți și fără spor

Iar când ceremonia retragerii se stinge
Ne pomenim deodată noi înșine sub cer
Trofee ostenite – atinse de stindardul
Răsunător și veșnic al frunzelor ce pier.

Balada galerei de aur

Printre rugini și naufragii
Treceau magnifici și suavi
În miezul vâslelor de aur –
Stăpâni și tot ei cor de sclavi

Mai sus ca veacul pe catarge
Îi mistuia un dor flămând
Și toate porturile lumii
Nu i-au putut zări nicicând

Topeau din fulgere odoare
Și erau parcă ireali
Doar că le zuruiau pe trupuri
Verigi de umbră și corali

Îi așteptau la țarm popoare
Care-auzeau de ei în vis
Însă ce mări îi luminează
N-a știut nimenea precis

Numai când ocna galaxiei
Peste furtuni albea regal
Era găsit între moluște
Chip din mireasmă de santal

Și cum această-nfățișare
Se întâmplase foarte rar
Îl arătau prin iarmaroace
În sarcofag de chihlimbar

De mii de ani scriau istorii
Că nava nu-i decât un mit
Dar o-ntâlneau în larg pescarii
Care-napoi n-au mai venit.

Balada poetului balcanic

Navighez pe strada cu arțarii umezi
Coșurile-s tunuri descărcate-n piept
Zilele sunt țârmuri unde pescărușii
Mai ratează-n valuri zborul alb și drept

Zace în vitrine firea mea stătută
De poet balcanic trist și fără rost
Iar după perdeaua burgului se zvântă
Genele pe care răstignit am fost

Pâinea grea aruncă brutării în aer
Ceasul primăriei pendulează-n vid
Cinematografe mișcă niște ziduri
Oferind regate de celuloid

Aș pleca în trenuri pline cu lumină
Când vor trece șeful gării va orbi
Însă dintre linii ceferiști eterici
Trag pe așteptare o cortină gri

Arborează seara vechile-i stindarde
Și-a închis geamia turlele-n Coran
Un cățel îmi mușcă inima spre prieteni
Spânzurați de gâtul unui nou chiolhan

Umbra-mi eșuează dur la pragul casei
Când răsare luna în biografii
După mine ușa cade ca o ceață
Și-nfioară praful mutei sonerii

Dar Pegas nechează și despică ora
Vom aprinde oare zorile-mpreună
De pe altă lume-i fulgeră aripa
Să-mi atingă cerul frunții. Noapte bună!

Balada artistului

Lui Florin Piersic

Sub ale lumii triste reflectoare
El proclama împărății solare
Când era ger lăsa ușor să cadă
O pulbere de aur pe zăpadă

Jura că sunt nisipuri cât Sahara
Și iarna semăna atunci cu vara
Trăia mereu alt personaj fantastic
În trupul smuls din riduri și elastic

Dar se zvonea că stelele îl mușcă
Prins de nesomn umbla ca fiara-n cușcă
Și îi creșteau prin sânge niște turle –
În vârful căror n-a-ncetat să urle.

Balada nebunului din suflet

Țin un nebun în suflet vreau să zic
Țin un nebun frumos pe cât se pare
Unde credeam că n-ar mai fi nimic
Neliniștit descuie coridoare

Când mintea pietruită nu mai taie
Decât orizontale-alcătuirii
Nebunul meu frumos umblă-n tramvaie
Și-mparte lumii straietele-i subțiri

Iar când mi-e gura arsă de cuvinte
Și frații îmi trimit iubire-n plic
Doar el îmi udă buzele cuminte
Nebunul meu din suflet vreau să zic.

Balada marelui mutilat

Marelui mutilat i-a rămas tăcerea
El însuși a cuvântului statuie
Pe falnicul morman al imposturii
Când flacăra victoriilor suie

Anemică pe miile de-nfrângerii –
Ca un drapel din țara nimănui
Desfășurat în cinstea desfrunzirii
Ultimei ramuri ninse de gutui

Și se deșiră sacii de merinde
Pe zimții fulgerând în depărtare
De parcă bate Dumnezeu pământul
Ca pe-o sălbăticiune foarte mare

În hăituiala căreia trec puntea
La înălțimea sângelui când țip
Până ce puntea nu mai are maluri
Până vâltoarea nu mai are chip.

Balada tristului hidalgo

Hidalgo tristul tot rezistă
În visul unui greu destin
Prin crăpăturile din veacuri
De-a căror pulbere e plin

Mai rătăcește-ntre fantasme
Ecoul ochilor blajini
Zărind însângerate coifuri
În clopotele unor crini

Cu lancea tarilor miresme
El pururea va fi străpuns
Dar să-l străpungă îndoiala
Nu sunt miresme-ndeajuns.

Balada muțeniei

Sever se așezase al nopților totem
Adulmecând căderea pe ultimele trepte
Era târziu și n-aveam corăbii să rechem
Și nici arhipelaguri spre care să se-ndrepte

Să sperii – în timp ce podul mai cumpănea-n
pivoți –
Chemând însoțitorii peste câmpia goală
Nu s-a deschis pământul când i-am zărit pe
toți
Lovindu-mă din turnuri cu pietre și cu
smoală

Și să învingi în lupta de-a vrea să te prefaci –
Însuți dușman și stemă pe flamurile tale –
Cât ei zburau cu tropot – ca niște pitpalaci
Înverșunați că-n ouă nu cântă catedrale...

S-au scurs prin strâmta poartă într-un
cortegiu stins
Și-am amuțit de scârba străinelor vedenii
În inima pustiei doar nepătrunsul Sfinx
Își oferea pe-un urlet imperiul de muțenii.

Balada veșniciei

Tatălui meu, Victor

Te-așteaptă – rezemând parcă zăpezi –
Sub cumpăna sprâncenelor cărunte
Ochii imenși ca niște catedrale
Incendiate tainic pe un munte

Lacrima ta cât ziua nou-născută
Despică poarta zărilor în două
Și te trezești că veșnicia-ncape
În galaxia boabele de rouă

Înalți ușor o frunză – ca o cupă
Din care setea soarbe umbră deasă
Și simți cum în răcoarea vie ară
Tot neamul răstignit pe plug și coasă

În dimineața plină de izvoare
Și clopote-nțepând prin luminiș
De unde câte unul se strecoară
Și trage dealul peste el furiiș

Dealul până târziu îngenunchează
Aici un deal e-o colivie rară
În care tot se adâncesc bătrânii
Uitând câte o pasăre afară.

**Începe
vânătoarea și
intru în
hățișuri**

**Să adâncesc
cu pușca
muțenia sub
plo**

**Când ne
oprește
cornul, în
ranița subțire**

**Noiembrie
rămâne
vânatul meu.
Apoi**

**Un nou inel
se-nchide-n
sigilii de
rășină**

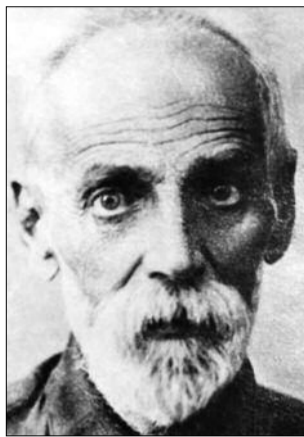
**Și-n mijlocul
pădurii
pierzându-și
rostul lor**

**Ca niște focuri
albe la
marginea
zăpezii**

**Se mai aud
hăitașii cei
mulți și fără
spor**

Vasili MAZURIN (1872–1939)

În traducerea lui LEO BUTNARU

Care ar fi motivele din care o parte din textele lui Vasili Mazurin sunt încadrate avangardismului? – se întreba Ghennadi Ayghi, dat fiind că, în mare, poezia acestuia e categoric străină futurismului. Însă, spre sfârșitul vieții, Mazurin s-a dovedit a fi printre novatorii prozodiei ruse, spre aceste căutări creatoare „îndrumându-l” Walt Withman, de creația căruia, precum se știe, se leagă, implicit, întreaga epocă a avangardismului european. Precum spunea același Ayghi, avangarda nu ar fi „deplină”, fără a i se cerceta și „împrejurimile” (dar și

împrejurările) în care s-au manifestat și alți autori, angajați și ei, implicit, în modificările structurale ale discursului artistic. Unul dintre aceștia a fost și Vasili Mazurin – poet, dramaturg, adept al doctrinei spirituale predicată de Lev Tolstoi. Absolvent al Institutului Pedagogic, după care a predat în gubernia Herson. Mai apoi s-a transferat la Moscova, fiind angajat la Institutul de Învățători, unde se străduia să propage tolstoismul ca viziune social-pedagogică. În regie proprie, a publicat volumul de versuri „În împărăția vieții” (1926).

„ÎNTRU DOUĂ MUȚENII...”

Între două
Imense muțenii –
Tăcerea de până la naștere
Și tăcerea de după moarte –
Mi-e dat să rostesc cuvântul.
Învăț a-l rosti
Cu vrednicie.
Pentru că
Doar o singură dată
Îmi este dat cuvântul –
Și dacă-l ratez,
Îl distrug?!

(22.V.1924)

„ARȚARUL AȚIPI...”

Arțarul ațipi.
De veghe stă doar frunza santinela,
Ocrotind cu osârdie
Tihna întregului frunziș,
Clătinându-se alandala
Pe lungu-i pețiol.
Abia de se-nfioară vântul,
La chemarea santinelei
Arțarul freamătă...
Frunza mea de pază –
Inimă înfiorată –
Totdeauna mă vestește
Că se pornește asprul vânt.
Dar regret – eu mai dorm,
Ratându-i începutul
Și de multe ori
Mă trezesc deja-n plină furtună.

(27.VI.1924)

COSAȘUL

Cosașul doarme,
Învelit de vise
Din ierburi și flori
Și parcă purtat spre cer
De arome-n risipire
Și tril de ciocârlie.
Iar în așternut
Sforăie un trup mare
Neputincios și jalnic
Cu grumazul roșu
Și brațe noduroase.
Cosașului nu-i este de zi,
Nici de soare: în luncă
El a băut tăria dimineții,
Îmbătat de frumusețea ei divină.
Ce-ar putea să spună dânsul,
Dacă somnu-i va dura o veșnicie?
„Mulțam,
Mi-am câștigat prin muncă
Împărăția de aur
A bucuriei netrecătoare!”

(30.VI.1924)

„NU TE PIZMUIESC...”

Eu nu te pizmuiesc,
Soare ceresc:
Tu arunci razele,
Eu le ridic;
Pentru tine ele nu sunt decât
Fire de păr căzute din creștet.
Pentru mine însă –
Viață și frumusețe.

(18.VII.1924)

„SECIȘUL ÎNCĂ NU S-A SFÂRȘIT...”

Secerișul încă nu s-a sfârșit.
Încă nu e timpul de-a număra snopii.
Veniți, coșaiilor, după mine –
Mai avem multe de făcut,
Nu e timp de pierdut.
Să ne afundăm până peste cap
În aurul grânelor,
Să ne afundăm astfel,
Încât cei ce vin din urma noastră
Să vadă doar pâinea,
Fără a ne vedea pe noi.

(22.VII.1924)

„UMBRA-I MAI MINUNATĂ DECÂT BUCHETUL...”

Umbra-i mai minunată decât buchetul:
El e nemșcarea,
Iar ea e curgere lină...

La fel și poezia:
Ea mai minunată decât poetul.

(20.III.1925)

„ÎNFRICOȘĂTOARE ȘI MINUNATĂ-I LUMEA...”

Înfricoșătoare și minunată-i lumea,
Când se înalță
Sufletul creator.
Atunci în azuriul bolții
Tresar fulgere
Și razele abia de conturează
Izvodul unei vieți
Atât de tainice.
Acolo-i singurătate, înțeleaptă
îngândurare...
Și în profunzimea marii îndepărtări
Nevăzutului om-astru
I se năzăresc oameni stelari
Ce-i sunt asemănători.

(28.III.1925)

„ÎMI ESTE MILĂ DE FLORI...”

Îmi este milă de flori:
De ce le-au rupt? –
Ele sunt vii!
Nu e demn să te încânți
De cadavrul miresei.
De ce au adus
Ochii miresei
Pe masa moartă,
Punându-i alături
De trupul peștelui
Și plăcinta dulce?

(15.IV.1925)

ÎN STRADĂ

Un copil în cămașă roșie
Dă cu pumnișorii în văzduh,
Sărind cât mai sus pe picioarele-i goale.
El zboară într-acolo,
Unde bucuriile sunt uitate.
Pe trotuar

Un mujic mângâie-o pisică –
Bărbatul se străduie
Să nimerescă acolo,
Unde îți poți aminti de bucurii.

(4.VII.1927)

* * *

Cizmarul merge
De unul singur prin câmp
Și cântă:
„De n-ar fi vin mult și bun, –
Să te dregi nu ai gândi;
Dacă eu n-aș fi pe lume, –
Nici veselie nu ar fi”.
Ne dăm binețe.
Stăm și hohotim.
El spune:
„Mă pornii de dimineață,
Însă, iată, n-am ajuns:
Ce bine este aici!”
Cizmarul arată
Spre iarbă și spre tufăriș,
Adăugând:
„Asta e, lucrezi,
Lucrezi,
Dar și de veselie nu uita”.
Era băut, dar om de treabă.

PE PAJIȘTE

Ce bine e,
Ușor și liber.
Peste fiece fir de iarbă
Plutește iubirea.
Și eu plutesc cu ea
Fără trup, fără dorințe.
Și chiar fără-ntrebări –
Încotro? De ce?
Doar plutesc, și-atât.

6.VI.1924

* * *

Tot mai tumultoase, mai tumultoase
Sunt cutremurările sufletului.
Casa mea veche
Se zdruncină până în temelie
Cu tot cu acoperiș și sobă.
Omul nou se naște
Din vechiul ou.
E timpul! E timpul!
Te salut, te salut,
Necunoscutule „Eu”!

10.VI.2014

* * *

Eu presimt –
Noi cu toții
Trebuie să ne adunăm împreună,
Întreaga lume vie,
Pentru o decizie importantă.
Care anume? Eu nu știu.
Însă una colosală.
De o importanță de necuprins,
De care depindem
TOȚI.
Tocmai de asta și trăim noi,
Adică – ne mișcăm
Unul spre altul...

14.VII.1994

Un copil în
cămașă roșie

Dă cu
pumnișorii în
văzduh,

Sărind cât
mai sus pe
picioarele-i
goale.

El zboară
într-acolo,

Unde
bucuriile sunt
uite.

Pe trotuar

Un mujic
mângâie-o
pisică –

Bărbatul se
străduie

Să
nimerescă
acolo,

Unde îți poți
aminti de
bucurii.